

Кримінальне право

УДК 343.2

Кужель Катерина Святославівна

студентка

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Кужель Екатерина Святославовна

студентка

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Kuzhel Kateryna

Student of the

Yaroslav Mydriy National Law University

Науковий керівник:

В'юник Максим Вікторович

асистент кафедри кримінального права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРИЧЕТНІСТЬ ДО ЗЛОЧИНУ ТА ЇЇ ВИДИ
ПРИЧАСТНОСТЬ К ПРЕСТУПЛЕНИЮ И ЕЕ ВИДЫ
INVOLVEMENT IN CRIME AND ITS TYPES

Анотація. В статті розглянуто питання поняття причетності до злочину у кримінальному праві України. Дається аналіз видів причетності, їх закріплення в чинному КК України та законодавче регулювання. В роботі досліджено праці різних науковців, які пропонують своє бачення щодо кількості видів причетності та внесення їх до КК.

Ключові слова: причетність до злочину, потурання, приховування, недонесення.

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы понятия причастности к преступлению в уголовном праве Украины. Дается анализ видов

причастности их закрепления в действующем УК Украины и законодательное регулирование. В работе исследованы публикации различных ученых, которые предлагают свое видение по количеству видов и внесения их в УК.

Ключевые слова: причастность к преступлению, попустительство, сокрытие, недонесение.

Summary. The article deals with the concept of involvement in crime in the criminal legislation of Ukraine. The types of participation, their fixing in the current Criminal Code of Ukraine and legislative regulation are analyzed. The work investigates the publications of various scientists who offer their views on the number of species and their inclusion in the Criminal Code.

Key words: involvement in a crime, connivance, concealment, not a notification.

Постановка проблеми. Вже досить довгий час причетність до злочину в кримінальному праві України становить дискусійне питання щодо самостійності інституту. На початку свого становлення в ньому налічувалось лише один вид — наперед не обіцяне приховування злочину, через яке останнє було остаточно відокремлене від співучасті в злочині.

На сьогодні дослідниками виділяються три види причетності: потурання, приховування і недонесення. Серед науковців і досі точаться полеміка щодо даної квестії, що змушує звернути на це увагу.

Аналіз досліджень і публікацій. Загальне і більш глибоке висвітлення теми причетності до злочину зробили такі науковці: Г. І. Баймурзін, Ф. Г. Бурчак, А. О. Васильєв, А. Я. Вишинський, А. В. Зарубін, О. Ф. Кістяковський, М. М. Лапунін, Н. А. Мирошниченко, А. В. Наумов, С. В. Пономаренко, Л. М. Абакіна-Пілявська, О. М. Смушак, А. С. Беніцький та інші.

Метою роботи є з'ясування того, що собою являє причетність до злочину, так як у чинному Кримінальному кодексі не наводиться визначення цього поняття. Висвітлити, які види причетності закріплені в законодавстві, та як це питання характеризують науковці в своїх роботах. За результатами дослідження зробити відповідні висновки.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку зі змінами, які відбуваються в усіх сферах суспільного життя України, і в тому числі в галузі боротьби зі злочинністю, все більшої актуальності набувають питання підвищення ефективності правових засобів та методів протидії діянням, які пов'язані з вчинюваними злочинами та перешкоджанням діяльності правоохоронних органів щодо їх розслідування [1, с. 114].

В кримінальному законодавстві України не визначено, що саме мається на увазі під причетністю до злочину. Відповідно немає чіткої дефініції, а отже з різних джерел можна отримати досить багато визначень цього поняття.

В своїх роботах К. М. Гнетнев сформулював власне поняття причетності до злочину — це кримінально-каране діяння, яке виникає тільки у зв'язку зі вчиненим або вчинюваним злочином, за умови відсутності причинного та винного зв'язку з цим злочином [2, с. 34].

А Л. М. Пілявська зазначає, що в кримінально-правовому сенсі причетність до злочину — це навмисні заздалегідь не обіцяні суспільно небезпечні діяння (дія чи бездіяльність), що безпосередньо не є участю в вчиненні основного злочину осіб, які посягають на інтереси державної влади і пов'язанні з приховуванням основного злочину від правосуддя або з неприйняттям заходів його попередження [3, с. 664].

Кожне з наведених визначень має право на існування, вони характеризують одне і теж явище, але відрізняються кількістю ознак. Якщо врахувати велике різноманіття ознак та відсутність єдиного погляду на дану проблему, то не варто дивуватись існуванню різних думок щодо визначення видів причетності до злочину.

Н. А. Мирошніченко зазначає, що виділяють такі види причетності, як заздалегідь необіцяне приховування, недонесення та потурання. Також, вона вважає, що положення, які визначали б види причетності до злочину та регулювали б питання застосування кримінально-правових норм у зв'язку з встановленням у діях особи одного з видів причетності, слід закріпити у якості окремого інституту та закріпити в розділі VI Загальної частини Кримінального кодексу із зазначенням видів причетності [4, с. 352-353].

Аналізуючи роботи вчених, можна стверджувати, що більшість притримується такого ж погляду. Він є найбільш усталеним, так як ще в радянському законодавстві було утверджено концепцію про згадані види. Відповідно, це стало джерелом для написання КК України та внесення даних видів до його змісту.

Та в чинному КК, на базі розгляду змісту частин 6 і 7 статті 27 [10], а також вивчення судової практики, зазначається ще один, окрім тих, які зазначає Н. А. Мирошніченко, вид причетності до злочину — заздалегідь не обіцяне придбання чи збут предметів, здобутих злочинним шляхом.

У радянському кримінальному праві не виділявся цей вид причетності через те, що вчені вважали його різновидом приховування злочину. Та на сьогодні, А. С. Беніцький у своїй роботі аргументує, чому ці два види потрібно розмежовувати. Відповідно до формулювання, яке зазначено в частинах 6, 7 ст. 27 КК, законодавець окремо розглядає заздалегідь не обіцяне приховування злочину й заздалегідь не обіцяне придбання чи збут предметів, отриманих злочинним шляхом. У цій же нормі зазначено: «Особи, які вчинили ці діяння, підлягають кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених статтями 198 та 396 цього Кодексу». Тому, виходячи з аналізу ст.ст. 198 та 396, за такі дії, як заздалегідь не обіцяне переховування настає відповідальність за ст. 396 КК України, а за придбання чи збут предметів, одержаних злочинним шляхом, — за ст. 198 КК України. Слід зазначити, що суб'єкт буде нести відповідальність за придбання або

отримання майна, здобутого злочинним шляхом, незалежно від того, була засуджена особа за предикатний злочин чи ні. Для приховування злочину характерно те, що приховувач здійснює свою діяльність стосовно особи, яка ще не була засуджена судом за вчинений предикатний злочин. Відповідно, коли особа вчиняє заздалегідь не обіцяне придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом, з метою приховати злочинне майно або сліди вчинення предикатного злочину, то дії такої особи необхідно кваліфікувати за ст. 198 КК України. Придбання, отримання, зберігання або збут майна, одержаного злочинним шляхом, поглинають приховування злочину [5]. Варто звернути увагу, що суспільна небезпека згаданого діяння проявляється в тому, що це виступає своєрідним стимулом до вчинення нових злочинів. Тож, все таки, з наведених твердження, варто погодитись з цією позицією щодо встановлення даного виду, як самостійного.

В роботі Л. М. Абакіної-Пилявської, вона виділяє 5 видів причетності:

1. Заздалегідь не обіцяна умисна діяльність причетної особи, яка вчиняється після закінчення основного (попереднього) злочину та спрямована на приховування або допомогу у приховуванні особи злочинця, факту скоєння злочину, обставин та наслідків злочину.
2. Заздалегідь не обіцяне придбання, отримання чи збут майна, здобутого злочинним шляхом.
3. Заздалегідь не обіцяне потурання злочину.
4. Заздалегідь не обіцяне потурання злочину, вчинене службовою особою.
5. Заздалегідь не обіцяне недонесення про достовірно відомий тяжкий чи особливо тяжкий злочин (кримінальний проступок) [3].

На мою думку, заздалегідь не обіцяне потурання злочину, вчинене службовою особою не варто розглядати, як окремий вид, а лише як підвид заздалегідь не обіцяного потурання злочину. Адже, характер діянь в них аналогічний, відрізняються вони лише суб'єктами. А. П. Гусак, в своїх дослідженнях, звертає увагу лише на потурання вчинене службовими особами [9]. Тому, заздалегідь необіцяне потурання можна розділити на дві

групи — діяння вчиненні приватними особами (ст.. ст. 135, 136) та діяння вчиненні службовими особами (ст.. ст.. 364, 367, 423).

У свою чергу А. С. Беніцький наполягає на існуванні семи видів причетності. Окрім чотирьох, які закріплені в частинах 6 і 7 статті 27 КК, ще виділяє: заздалегідь необіцяну легалізацію (відмивання) доходів, здобутих злочинним шляхом; заздалегідь необіцяне використання коштів, здобутих шляхом незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів; заздалегідь не обіцяне сприяння учасникам злочинних організацій [6].

Як стверджує А. С. Беніцький, одна з основних відмінностей придбання, зберігання або збуту майна, одержаного злочинним шляхом, від легалізації доходів, здобутих злочинним шляхом полягає в характері діянь. Відмивання «брудних» капіталів являє собою зовні легальну діяльність, у результаті якої матеріальним цінностям надається видимий законний характер походження. Протиправні діяння посягають на встановлені законом правила укладання угод, проведення фінансових операцій, використання майна в підприємницькій або іншій господарській діяльності. Діяння, які утворюють склад придбання, зберігання або збуту майна, одержаного злочинним шляхом, не повинні з формальної сторони відповідати умовам укладання цивільно-правової угоди. Так, наприклад, якщо при укладенні угоди вимоги щодо її оформлення, передбачені цивільним законодавством, зовні було дотримано, то дії суб'єкта підпадатимуть під ознаки складу відмивання. Отже, у тих випадках, коли до легальної економіки потраплятимуть доходи, здобуті злочинним шляхом, скоєне необхідно буде кваліфікувати за ст. 209 КК України, а якщо майно залишатиметься в тіньовому секторі економіки, діяння можуть бути кваліфіковані за ст. 198 КК України. Якщо придбання або збут майна, одержаного злочинним шляхом, буде вчинено, наприклад, шляхом укладення цивільно-правової угоди, то дії

винної особи слід кваліфікувати за ознаками відмивання (ст. 209 КК України) [7].

Щодо заздалегідь необіцяного використання коштів, здобутих шляхом незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів (ст. 306), то ця причетність є спеціальним видом приховування злочину. На підставі особливостей кримінально-правової характеристики, кримінальна відповідальність за вчинення визначених спеціальних видів причетності до злочину настає на основі галузевих принципів та загальних засад призначення покарання.

З приводу, заздалегідь не обіцяного сприяння учасникам злочинних організацій, то я погоджуюсь з думкою М. І. Мельника та В. А. Клименка, які виділяють зазначений вид, як особливий вид причетності, оскільки він відноситься лише до окремих злочинів, які пов'язані із створення та функціонуванням злочинних організацій ст. 255 КК України [8, с. 187].

Висновок. Отже, дослідивши дану проблему, я зробила висновок, що вона остаточно не вивчена та в подальшому може зазнати змін. Крім того, що немає законодавче визначеного терміну причетності до злочину, то науковці пропонують розширити кількість видів причетності, які зазначаються в частинах 6 і 7 статті 27 КК.

Закріплені види: заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця та наслідків злочину: заздалегідь не обіцяне придбання, отримання чи збут майна, здобутого злочинним шляхом: заздалегідь не обіцяне потурання злочину та заздалегідь не обіцяне недонесення про злочин, на мою думку, є найбільш точними та обґрунтованими з наукової та практичної сторони.

Та на основі проведених досліджень, я вирішила підтримати думки науковців, які пропонують розширення кількості видів причетності, закріпити не тільки основні види, а й створити спеціальні. Цим самим

створюється певний фундамент для проведення наукових досліджень, що є невід'ємним при оновленні кримінального законодавства. Також це, по-перше, вирішить певні колізії в кваліфікації злочинних діянь. По-друге, допоможе усунути існуючі прогалини.

Причетність до злочину володіє спеціальними властивостями, виступає як своєрідний каталізатор злочинності. Тому можливості вдосконалення юридичної і, зокрема, кримінально – правової її регламентації є достатньо актуальними [11].

Варто додати, що причетність до злочину потрібно наділити статусом самостійного інституту.

Література

1. Гуд Т. М. деякі питання кримінальної відповідальності за приховування злочину / Т. М. Гуд // Національний юридичний журнал: теорія і практика. 2015. №2. С. 114–118.
2. Гнетнев М. К. Кримінальна відповідальність за сприяння учасникам злочинної організації та укриття їх діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / М. К. Гнетнев. Л., 2010.
3. Абакіна-Пілявська Л. М. Інститут причетності до злочину в кримінальному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08/ Л. М. Абакіна-Пілявська: Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2014. 22 с.
4. Мирошніченко Н. А. Прикосновенность к преступлению в уголовном праве Украины: Правове життя сучасної України: тез. доп. Всеук. наук. конф. «Правове життя сучасної України» / відп. ред.. Ю.М. Оборотов; ОНЮА. О. : Фенікс, 2008.
5. Беніцький А. С. Розмежування зазадалегіть необіцяного приховування злочину та злочину, передбаченого статтею 198 КК України / А. С.

- Беніцький // Південноукраїнський правничий часопис. 2014. №4. С. 62–65.
6. Беніцький А. С. Причетність до злочину: проблеми кримінальної відповідальності / А. С. Беніцький. Луганськ. 2014. С. 19.
 7. Беніцький А. С. Відмежування придбання, зберігання та збут майна, одержаного злочинним шляхом, від суміжних складів злочину / А. С. Беніцький // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2015. №1. С. 286–295.
 8. Мельник М. І, Клименко В. А. Кримінальне право України [Текст] / М. І. Мельник, В.А. Клименко - 3-тє вид., переробл. та допов. К.: Атіка, 2009. 744 с.
 9. Гусак А. П. Характеристика окремих аспектів причетності до злочину / А. П. Гусак. // Історико-правовий часопис. 2015. №2. С. 129–133.
 10. Кримінальний кодекс // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n352>.
 11. Смушак О. М. До питання про зміст поняття причетності до злочину / О. М. Смушак // Збірник наукових статей: актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2011. №27. С. 275–280.